

ТЕМА 2. БІЗНЕС-ІНФРАСТРУКТУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета: усвідомлення сутності інфраструктури бізнесу; ознайомлення з її основними функціями та структурними елементами.

Основні терміни та поняття: інфраструктура бізнесу, ринкова інфраструктура, інфраструктурне забезпечення міжнародного бізнесу.

План

2.1 Сутність бізнес-інфраструктури. Суб'єкти інфраструктури міжнародного бізнесу.

2.2 Функції міжнародних товарних бірж. Класифікація товарних бірж. Міжнародні аукціони.

2.3 Торгово-промислові палати (ТПП) у сфері організації міжнародного економічного співробітництва.

2.4 Інформаційна інфраструктура підтримки міжнародного бізнесу.

2.1 Сутність бізнес-інфраструктури. Суб'єкти інфраструктури міжнародного бізнесу

Термін «інфраструктура» походить від латинського «*infra*» – *основа, фундамент* і «*structura*» – *будівля* характеризується як сукупність галузей, підприємств і організацій, що входять до цих галузей, діяльність яких спрямована на забезпечення функціонування виробництва та обігу товарів, а також життєдіяльності людей.

Ринкова інфраструктура зв'язує в одне ціле всі галузі економіки, сприяє їх стабілізації і збалансованому розвитку, впливає на підвищення ефективності процесів товарного та грошового обігу, надання суб'єктам господарювання комплексу ринкових послуг, які створюють сприятливі умови для розвитку бізнесу.

Загальна ринкова інфраструктура об'єднує безпосередні атрибути ринкового механізму, які характеризують рух грошей, товарів, капіталів, праці та ін.

Інфраструктуру розподіляють на «жорстку» та «м'яку» (рис. 2.1).

До «жорсткої» інфраструктури	«М'яка» інфраструктура
відносять великі фізичні мережі, необхідні для функціонування сучасної індустріальної країни (прикладом є транспортна, енергетична інфраструктура, інфраструктура зв'язку, інфраструктура управління водними ресурсами, твердими відходами).	охоплює всі установи, які необхідні для підтримання економіки, охорони здоров'я та культурно-соціальних стандартів країни, такі, як фінансова система, система освіти, система охорони здоров'я, підприємництва, система органів держави і права, а також рятувальні служби.

Рисунок 2.1 – Види інфраструктури

Спеціалізована інфраструктура ринків забезпечує організаційне оформлення ринкових відносин за допомогою бірж, торгових домів, аукціонів, систем роздрібною та гуртовою торгівлі, ярмарків, торгових палат та ін.

Інфраструктурні елементи у цьому випадку виконують специфічні функції, які необхідні для забезпечення діяльності певного окремого ринку.

Загальну ринкову інфраструктуру відповідно до функцій, які виконують її елементи, поділяють на такі види (рис. 2.2).

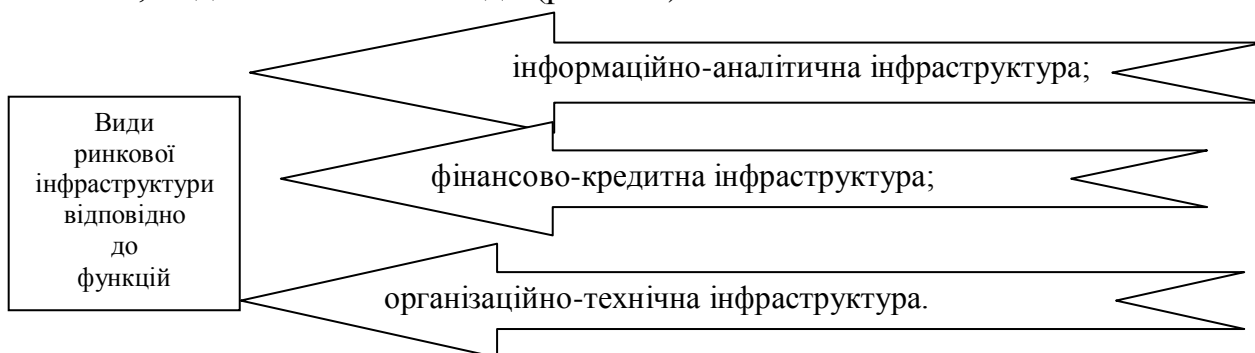

Рисунок 2.2 – Види ринкової інфраструктури відповідно до функцій

До функцій суб'єктів інформаційно-аналітичної інфраструктури входять:

- надання консультативних послуг підприємцям;
- підготовка фахівців для сфери бізнесу (проведення тренінгів, семінарів, курсів тощо);
- дослідження ринкової кон'юнктури та її динаміки;
- складання прогнозів та моделювання розвитку ринкової ситуації;
- розробка стратегії і тактики поведінки підприємств на ринку.

Виходячи з цього, така інфраструктура об'єднує інформаційні, консультативні, аудиторські, юридичні фірми та організації, бізнес-центри тощо. *Основною функцією суб'єктів фінансово-кредитної інфраструктури є акумулювання тимчасово вільних грошових ресурсів та їх перерозподіл шляхом механізму кредитування. Функціями суб'єктів організаційно-технічної інфраструктури є:*

- регулювання ринкових відносин;
- сприяння встановленню ділових контактів між суб'єктами підприємництва;
- підтримка інтересів суб'єктів ринкових відносин на регіональному, державному, міжнародному рівнях (торгові палати, лізингові компанії, товарні біржі, засоби комунікацій і зв'язку, асоціації підприємств-виробників та підприємців за галузевою та іншими ознаками, роздрібна і оптова торгівля тощо);
- виконання спеціальних функцій державними органами (податкова служба, служби контролю за дотриманням стандартів, дотриманням будівельних норм та ін.).

Бізнес-інфраструктурне забезпечення ЗЕД виконує ряд важливих функцій: брокерську, інформаційну, консультативну, девелоперську (англ. develop – розвивати, розробляти, створювати, вдосконалювати), інноваційну, промоутерську (англ. promote – сприяти, просувати, допомагати) (табл.2.1).

Таблиця 2.1 – Основні функції, які виконують суб'єкти інфраструктури міжнародного бізнесу

Функція	Зміст функції	Суб'єкти інфраструктури міжнародного бізнесу
Брокерська	допомога у пошуку клієнтів, агентів, дистриб'юторів	консалтингові компанії, торгово-промислові палати, інформаційні мережі, біржі, аукціони, міжнародні виставки та ярмарки
Інформаційна	надання суб'єктам ЗЕД необхідної інформації про потенційні ринки збуту, конкурентів, тенденції на світових ринках тощо	торгово-промислові палати, агентства регіонального розвитку, інформаційні мережі, науково-дослідні установи
Консульта-тивна	надання консультацій фахівців у сфері ЗЕД, організація семінарів, конференцій, навчальних програм	консалтингові компанії, торгово-промислові палати, науково-дослідні установи, освітні заклади
Девелоперська	забезпечення комфортних умов здійснення міжнародного бізнесу в регіоні	митниця, логістичні компанії, спеціалізовані банки, спеціалізовані страхові компанії, компанії з надання послуг у сфері іноземних мов та консультації з міжкультурних відмінностей, а також у сфері міжнародного права
Інноваційна	розробка та апробація новітніх технологій в галузях економіки, зокрема, в експортних	індустріальні (промислові) парки, технопарки, технополіси
Промоутерська	заходи та програми спрямовані на просування вітчизняних товарів на міжнародні ринки, а також заохочення міжнародного бізнесу та іноземних інвестицій до діяльності в регіоні	торгово-промислові палати

До елементів інфраструктурного забезпечення ЗЕД відносять (рис. 2.3):

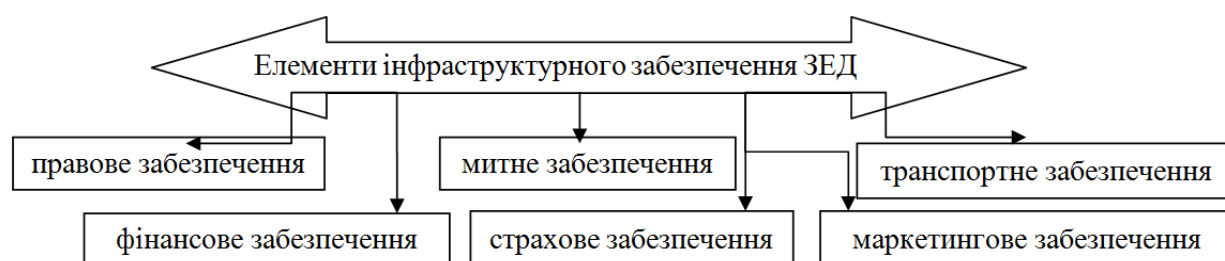

Рисунок 2.3 – Елементи інфраструктурного забезпечення ЗЕД

Фінансова інфраструктура забезпечує здійснення міжнародних розрахунків і реалізацію валютно-фінансових відносин.

Страхове забезпечення – комплекс видів страхування, що забезпечують захист майнових інтересів вітчизняних і зарубіжних учасників зовнішньоекономічної діяльності.

Маркетингове забезпечення сприяє підвищенню ефективності діяльності компаній на зовнішніх ринках, оскільки є комплексною системою організації виробництва і збуту продукції, орієнтованої на задоволення потреб конкретних покупців і одержання прибутку виробниками на основі дослідження та прогнозування розвитку товарних ринків.

2.2 Функції міжнародних товарних бірж. Класифікація товарних бірж. Міжнародні аукціони

Торговельно-посередницькі організації відіграють активну роль у формуванні та здійсненні руху товарів, впливають на удосконалення матеріально-технічної бази товарного ринку, ресурсозбереження, розв'язання проблем управління комерційно-господарською діяльністю суб'єктів товарного ринку.

До складу торговельно-посередницьких організацій входять підприємства оптової та роздрібної торгівлі, біржі, аукціони тощо.

Товарна біржа – це добровільна асоціація юридичних і фізичних осіб, що здійснює оптові торговельні операції за стандартами, зразками у спеціальному місці, де ціни на товар складаються в умовах вільної конкуренції.

Сьогодні на товарних біржах у світі продається близько 100 так званих біржових товарів. На їх частку припадає близько 20% міжнародної торгівлі. Ці товари можна умовно об'єднати в такі групи:

- енергетична сировина: нафта, дизельне паливо, бензин, мазут, пропан;
- кольорові і дорогоцінні метали: мідь, алюміній, свинець, цинк, олово, золото, срібло, платина та ін.;
- зернові: пшениця, кукурудза, овес, жито, ячмінь, рис;
- олійне насіння і продукти його переробки: лляне та бавовняне насіння, соя, боби, соєва олія, соєвий шрот;
- живі тварини та м'ясо: велика рогата худоба, живі свині, бекон;
- харчові товари: цукор-сирець рафінований, кава, какао-боби, картопля, рослинні масла, пряності, яйця, концентрат апельсинового соку, арахіс;
- текстильна сировина: бавовна, натуральний і штучний шовк, вовна та ін.
- промислова сировина: каучук, пиломатеріали, фанера.

Міжнародні товарні біржі (МТБ), що є визнаними центрами світової торгівлі тим або іншому товаром, виконують такі основні функції.

1. *Щоденне встановлення ціни на товар (Pricing)*. Результати торгів на МТБ стають моментально відомі в усьому світі завдяки сучасним засобам зв'язку та інформації. Таким чином, ціни МТБ є індикатором співвідношення попиту та пропозиції на конкретний товар в певний момент часу у світі.

2. *Хеджування (Hedging)*. Це форма страхування ціни, по якій продається або купується товар у майбутньому.

Хеджування – це домовленість купити або продати що-небудь (товар, валюту) за певною ціною в майбутньому, з метою мінімізації ризику непередбаченого коливання ринкової ціни на цей об'єкт хеджування в майбутньому.

3. *Гарантія поставки товару (гарантія виконання зобов'язань за контрактом) (Delivery)*. Гарантія поставки реального товару, купленого або проданого на біржі, забезпечується наявністю достатньої кількості товару, наявного на складах біржі, а також створенням спеціальної системи розрахунків, прийняттям законодавства про біржі та розробкою правил здійснення угод на біржі, контролем за діяльністю бірж з боку державних органів.

Товарні біржі класифікують за такими ознаками:

1) за масштабами: *міжнародні, національні*;

2) за номенклатурою товарів, що продаються та купуються на біржі: *універсальні та спеціалізовані*;

3) за умовами участі: *публічні, приватні*.

Публічні біржі – біржі, на який угоди можуть укладати як члени бірж, так і підприємці, що не є їх членами.

Приватні біржі – біржі, які організують у формі акціонерних компаній і закритих корпорацій. Укладати угоди на таких біржах можуть тільки акціонери.

Біржі одержують прибуток, джерелом якого є відрахування з сум комісійної винагороди, що надходить від брокерських контор, та надходження від біржових операцій. Як правило, відрахування на користь бірж становлять 0,1-0,5% від суми укладених брокерами угод. Таким чином, основними статтями їх доходу є: засновницькі та пайові внески і відрахування організацій, що утворюють біржу; доходи від надання послуг членами біржі та інших організацій. Участь підприємств у біржовій торгівлі на постійній або разовій основі може здійснюватися за певну плату через брокерські контори і брокерів (маклерів).

Аукціон – публічний продаж товарів, цінних паперів, майна підприємств, творів мистецтва та інших об'єктів, який здійснюється за заздалегідь встановленим правилам аукціону.

У формі аукціону здійснюється торгівля товарами, які мають індивідуальні особливості і властивості. Товари, які продаються, одержує покупець, який назвав найвищу ціну.

Основні товари, які пропонуються і купуються на міжнародних аукціонах: хутро (у вигляді сировини та оброблене), немита вовна, чай, тютюн, квіти, овочі, фрукти, тропічні породи лісу, коні, риба, старі автомобілі, антикваріат тощо.

2.3 Торгово-промислові палати (ТПП) в сфері організації міжнародного економічного співробітництва

Торгово-промислова палата України – недержавна неприбуткова самоврядна організація, яка об'єднує юридичних осіб та громадян України, зареєстрованих як підприємці, та їх об'єднання. Торгово-промислові палати, як правило, об'єднують представників бізнесу з усіх галузей економіки.

Торгово-промислові палати (ТПП) надають послуги в сфері організації міжнародного економічного співробітництва, сприяння інвестиціям, надають

митно-брокерські, довідково-інформаційні, юридичні послуги на регіональному і місцевому рівнях. Уряди багатьох країн використовують пропозиції ТПП для удосконалення законодавства в економічній сфері.

Завданнями торгово-промислових палат є:

– сприяння розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, експорту українських товарів і послуг, надання практичної допомоги підприємцям у проведенні торговельно-економічних операцій на внутрішньому та зовнішньому ринках, освоєнні нових форм співробітництва;

– представлення інтересів членів палати з питань господарської діяльності як в Україні, так і за її межами;

– організація взаємодії між суб'єктами підприємницької діяльності, координація їх взаємовідносин з державою в особі її органів;

– участь в організації в Україні та за кордоном професійного навчання і стажування фахівців – громадян України з питань підприємництва, розвитку конкуренції, а також у розробленні та реалізації державних і міждержавних програм у цій галузі;

– надання довідково-інформаційних послуг, основних відомостей, що не є комерційною таємницею, про діяльність українських підприємців і підприємців зарубіжних країн згідно з національним законодавством, сприяння поширенню, зокрема через засоби масової інформації, знань про економіку і науково-технічні досягнення, законодавство, звичаї та правила торгівлі в Україні і зарубіжних країнах, можливості зовнішньоекономічного співробітництва українських підприємців;

– сприяння в організації інфраструктури інформаційного обслуговування підприємництва;

– надання послуг для здійснення комерційної діяльності іноземним фірмам та організаціям;

– встановлення і розвиток зв'язків з іноземними підприємцями, а також організаціями, що об'єднують або представляють їх, участь у роботі міжнародних неурядових організацій та інших спільних організацій;

– сприяння розвитку торгових та інших чесних звичаїв у підприємницькій діяльності, участь у розробленні правил професійної етики у конкуренції для різних сфер підприємницької діяльності, галузей економіки, спілок та об'єднань підприємців та ін.

ТПП надають послуги, пов'язані з виконанням палатами міжнародних угод:

1) організація міжнародного економічного співробітництва:

– пошук потенційного партнера за кордоном;

– огляд потенційних ринків експорту;

– дослідження цільового ринку експорту;

– індивідуальне проєктне консультування та підтримка іноземних компаній щодо проєктів в Україні;

– організація ознайомчих місій в Україну для іноземних компаній;

– пошук потенційних партнерів через Європейську мережу підприємств (EEN).

- 2) організація незалежного міжнародного комерційного арбітражу суду;
- 3) проведення на замовлення українських та іноземних підприємців експертиз, контролю якості, кількості, комплектності товарів (у тому числі експортних та імпорتنих) і визначення їх вартості.

Цінова експертиза зовнішньоекономічного контракту – це комплекс досліджень, які проводить кваліфікований експерт для з'ясування питання правомірності заявленої у контракті (інвойсі) вартості на той чи інший товар, що перетинає митний кордон України, для цілей оподаткування при митному оформленні;

- 4) засвідчення сертифікатів походження товарів і непередбачених обставин (форс-мажорних).

Країна походження товарів/послуг визначається з метою застосування тарифних та нетарифних заходів регулювання ввезення товару на митну територію України або вивезення товару/послуги з цієї території.

Сертифікат походження товару/послуги – це документ встановленої форми, який однозначно свідчить про країну походження товару/послуги, виданий органом держави-експортера, уповноваженим згідно з національним законодавством.

Форс-мажорними обставинами (обставинами непереборної сили) є надзвичайні та невідворотні обставини, які зробили об'єктивно неможливим виконання зобов'язань, передбачених умовами договору (контракту, угоди і т.д.);

- 5) сприяння в оформленні документів з впровадження системи автоматичної ідентифікації та штрих-кодування товарів у Міжнародній асоціації товарної нумерації, а також в розробці і реєстрації товарних знаків (складання, подання і супровід заявок у процесі їх розгляду й експертизи в Українському інституті інтелектуальної власності та отримання свідоцтв про реєстрацію знаків).

- б) організація та проведення міжнародних виставок, національних виставок іноземних держав і окремих іноземних фірм, забезпечення підготовки і проведення виставок українських товарів в Україні та за її межами;

- 7) організація семінарів, конференцій, ділових переговорів з економічних питань за участю українських підприємців та іноземних фірм як в Україні, так і за її межами.

2.4 Інформаційна інфраструктура підтримки зовнішньоекономічної діяльності

Інформаційна інфраструктура (англ. Information infrastructure) – комплекс програмно-технічних засобів, організаційних систем та нормативних баз, який забезпечує організацію взаємодії інформаційних потоків, функціонування та розвиток засобів інформаційної взаємодії та інформаційного простору країни або організації.

Інформаційна інфраструктура – сукупність різноманітних інформаційних (автоматизованих) систем, інформаційних ресурсів, телекомунікаційних мереж і каналів передачі даних, засобів комунікацій і управління інформаційними

потоками, а також організаційно-технічних структур, механізмів, що забезпечують їх функціонування.

Формування сучасної інформаційної інфраструктури передбачає:

- розвиток національної, галузевих і регіональних інформаційних систем, мереж та електронних ресурсів, електронних інформаційно-аналітичних систем державних органів та органів місцевого самоврядування;

- впровадження інтелектуальних інформаційних та інформаційно-аналітичних технологій, інтегрованих систем баз даних та знань, національних інформаційних ресурсів;

- створення електронних інформаційних ресурсів з метою забезпечення належного рівня соціального захисту громадян України, іноземців та осіб без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах;

- створення Національного депозитарію електронних інформаційних ресурсів;

- розроблення та впровадження національних стандартів і технічних регламентів застосування інформаційно-комунікаційних технологій, гармонізованих з відповідними стандартами держав – членів ЄС.

Ефективний розвиток країни або організації та їх конкурентоздатність можливі за умови наявності розвинутої інформаційної інфраструктури.

Важливим фактором впливу на стан інформаційної інфраструктури країни є наявність відповідної конструктивної державної політики в цій галузі, яка має стимулювати її розвиток.

Серйозним аспектом відсутності інформаційної інфраструктури є загроза інформаційній безпеці держави або підприємства.